

Traditionele basisscholen muurvast in systeem van toetsen en overgangsnormen

Kindgericht onderwijs norm op 'ideale school'

Terwijl veel basisscholen kampen met krimp, stijgt het aantal leerlingen op innovatieve scholen. Zo ook op vrijescholen, waar zelfs wachtlijsten zijn. De afgelopen vijf jaar was de groei daar bijna 20 procent. Oorzaak lijkt de brede aandacht voor het individu, dat centraal staat op deze scholen. De soortgelijke kindgerichte aanpak doet inmiddels ook zijn intrede bij traditionele basisscholen. 'Alleen blijkt het in de praktijk lastig die echt door te voeren,' menen twee onderwijsexperts.

Hoewel al bijna een eeuw oud, zit het vrijeschoolonderwijs de laatste jaren behoorlijk in de lift. Ook vernieuwend onderwijs als de democratische scholen winnen aan populariteit. Recent openden de op sociocratische leest gestoelde basisscholen Vivere in Rotterdam en LOS in Deurne hun deuren. De Brabantse aanwinst 'voor hart en ziel' zag in nog geen jaar tijd het aantal leerlingen bijna verdriedouven. Niks vaste lessen en vaste klassen hier. Nee, elk kind volgt hier zijn eigen leerroute, in zijn eigen tempo en is daar zelf baas over.

Luc Greven, auteur van boeken over excellente schoolleiders en oud-schooldirecteur, begrijpt de ouders die voor deze in hun ogen ideale school kiezen. 'Ze doen dat vaak omdat ze een brede ontwikkeling voor hun kind willen. Naast taal en rekenen hechten ze ook aan de sociaal-emotionele vorming. Vrijescholen, maar ook scholen met vernieuwend onderwijs, voorzien in die behoefte. De focus ligt daar niet op klaarstomen voor de arbeidsmarkt zoals bij traditioneel onderwijs, maar op jezelf leren kennen en in verbinding staan met je omgeving. In mijn ogen past die nieuwe ontwikkeling van het kind helemaal bij deze tijd.'

MUURVAST

Ook op traditionele basisscholen doet deze zogeheten kindgerichte aanpak de laatste jaren zijn intrede. Al heeft dat volgens Greven vaak nog te weinig om het lijf. 'Scholen profileren zich meer en meer met termen als 'bij ons staat het kind centraal', maar dat is eerder marketingtaal, gericht op werving van leerlingen dan dat het echt inhoud heeft.' René Kneyber, wiskundedocent en lid van de Onderwijsraad: 'Scholen willen wel veranderen en voelen ook dat de tijdsgeest daarom vraagt. Maar hebben moeite om die omschakeling te maken. Dat komt omdat ze muurvast in het huidige systeem zitten van toetsen en overgangsnormen. De angst om niet aan de eisen van de Onderwijsinspectie te voldoen, is daar voor een groot deel debet aan. Wat ook wel begrijpelijk is, want eenmaal een rode kaart van de Inspectie op zak, is dat geen goede reclame voor je school en kan het leerlingen kosten.'

NIEUWE IDENTITEIT

'Toch is er in werkelijkheid geen onderwijsinspecteur te vinden die kindgericht onderwijs afkeurt, maar kennelijk regeert de angst,' vermoedt Greven. 'Wat daarnaast ook meespeelt, is dat scholen worstelen met hun onderwijsidentiteit. Ze hebben jarenlang een koers gevaren, en zijn nu zoekende naar aansluiting met de veranderende maatschappij. Voor de schoolleiders betekent dat: een nieuwe visie bedenken, samen met het team. Dat doe

je niet even tussendoor, tijdens een dagje op de hei, zoals nu nog vaak gebeurt. Nee, het houdt in: écht in gesprek gaan met elkaar over hedendaags onderwijs en samen tot breed gedragen opvattingen komen. En daar over blijven doorpraten. Een veelgehoord argument is dan: daar is geen tijd voor vanwege de hoge werkdruk. Aan de schoolleider dan de taak om het zo te organiseren dat het wel lukt.'

IN BETON GEGOTEN

Het huidige onderwijssysteem is in beton gegoten, met vaste methodieken, vaste lessen, vaste klassen en vaste lesstof binnen een vastgestelde tijd. Daardoor is er volgens Greven een te grote afstand ontstaan met waar het eigenlijk om zou moeten gaan, namelijk dat elk kind uniek is, met dito kwaliteiten. 'In het huidige systeem moet een kind als het ware aan een norm voldoen, in een mal passen. Maar daarmee ga je feitelijk voorbij aan het eigen natuurlijk leervermogen. Kijk maar eens naar een kind dat in groep 1/2 zit, als het vijf, zes jaar is. Hoe die ogen stralen. De leergierigheid en het enthousiasme om de wereld te ontdekken, spat er vanaf! Kijk dan eens naar hetzelfde kind, aan het eind van de basisschool, in groep 8. De blik is dan al veel tammer. Het kind is betuigd en heeft geleerd om stil te zitten en te luisteren in plaats van zelf te ontdekken en de eigen leerprikkel te volgen. Natuurlijk heeft er wel ontwikkeling plaats gevonden, maar het leren vanuit de eigen intrinsieke motivatie is lamgelegd.'

CREATIEVE VAKKEN

'Op scholen met vernieuwend onderwijs, met meer ruimte voor het eigen ontwikkelingsproces, en vaardigheden als leren samenwerken, conflicten oplossen en inventiviteit, zie je hele andere kinderen ontstaan,' zegt Greven. 'Creatiever, expressiever, met zelfvertrouwen en tot meer verbinding in staat.' Kneyber: 'Als gevolg van de prestatiedruk zijn op veel scholen creatieve vakken als drama, tekenen, handvaardigheid en muziek bijzaak geworden, terwijl ze op dezelfde hoogte zouden moeten staan als de andere vakken.'

Volgens Greven hebben overigens niet alleen leerlingen recht op een bredere ontwikkeling, ook voor leraren zou dat weggelegd moeten zijn. 'Een leerkracht die in z'n eentje verantwoordelijk is voor een klas, met de deur dicht, zonder feedback van collega's en onderlinge afstemming; dat is niet meer van deze tijd. Het mooiste vak van de wereld wordt daar veel te eenzaam van. De kunst is een open sfeer te creëren waarin je van collega's leert, met behoud van eigenheid. Want ook elke leraar is uniek en mag tot bloei komen!' ■

Luc Greven: 'De leergierigheid en het enthousiasme om de wereld te ontdekken, spat er vanaf.'

